

PIESKOVCOVÉ CHR BÁTY

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ.

Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov.

O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá ho vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU PIESKOVCOVÉ CHR BÁTY

Identifikačný kód územia: SKUEV0362

Nadmorská výška: 200 – 295 m. n. m.

Rozloha: 97,65 ha

Okres: Rimavská Sobota

Kraj: Banskobystrický

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Pohorie Cerovej vrchoviny patrí medzi najmladšie vulkanické pohoria v Slovenskej republike. Členitý kopcovitý terén dvíhajúci sa z Rimavskej a Lučeneckej kotliny a mohutné tabuľové vrchy s náhornými plošinami, ktoré kontrastujú so skalnatými hrebeňmi a osamelými bralami sú výsledkom zložitého geologického vývoja.

Územie európskeho významu Pieskovcové chrbáty sa nachádza vo východnej časti pohoria Cerovej vrchoviny a je charakteristické svojrázne modelovaným reliéfom na pieskovcovom podloží. Pozoruhodnú krajinnú scenériu vytvárajú úzke chrbty vybiehajúce z rozsiahleho zaobleného hrebeňa, ktoré sú oddelené krátkymi úvalinovými dolinami. Podstatnú časť územia tvoria trávnaté porasty, ktoré sa využívajú ako pasienky pre ovce a hovädzí dobytok a zároveň sú ukážkou poľnohospodársky využívanej krajiny.

Územie reprezentuje vzácne suchomilné a teplomilné rastlinné druhy, živočíšne druhy a biotopy. Z rastlinných druhov sa v území vyskytujú:

- druh európskeho významu poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*)
- kriticky ohrozený panónsky subendemit² ľan chlpatý hladkastý (*Linum hirsutum* subsp. *glabrescens*)
- významné rastlinné druhy: poniklec lúčny český (*Pulsatilla pratensis* subsp. *bohémica*), kavyl Ivanov (*Stipa joannis*), veternica lesná (*Anemone sylvestris*), zlatofúz južný (*Chrysopogon gryllus*) a i.
- na lokalite je ako prvý na Slovensku zaznamenaný nález huby plamienky ihlicovej (*Flamulina ononidis*)

Stepný pasienkový charakter územia so solitérmi stromov a kríkov predstavuje významný reprodukčný biotop pre:

- jaštericu zelenú (*Lacerta viridis*) a jaštericu obyčajnú (*Lacerta agilis*)

Na starších stromoch najmä duboch je možné v letných mesiacoch pozorovať dospelé jedince roháča obyčajného (*Lucanus cervus*).

Z vtáčích druhov tu hniezdi strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), škvránok stromový (*Lullula arborea*), či penica jarabá (*Sylvia nisoria*). Z okolitých starších dubových lesov sem za potravou zalietava ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*) a ďateľ čierny (*Dryocopus martius*) a často tu vidieť aj včelárika zlatého (*Merops apiaster*) a dudka chochlatého (*Upupa epops*).

Poniklec veľkokvetý
(*Pulsatilla grandis*)

Jašterica zelená
(*Lacerta viridis*)

Strakoš červenochrbtý
(*Lanius collurio*)

² druh obmedzený vo svojom rozšírení na jedinom geografickom území zemského povrchu

Drmianske chrbáty

NEGATÍVNE VPLYVY

Trvalá existencia lúk a pasienkov je podmienená hospodárskou činnosťou človeka. Intenzita poľnohospodárskeho využívania trávnatých porastov navrhovaného územia Pieskovcové chrbáty je v súčasnom období nerovnomerná. Z dôvodu znižovania stavu hospodárskych zvierat, dochádza k zmenšovaniu vypásaných plôch, k ich postupnému zarastaniu náletovými druhmi drevín a krovin (ruža, trnka, hloh) a k hromadeniu stariny, čo negatívne ovplyvňuje viaceré pasienkové druhy rastlín a druhovú bohatosť daného územia.

Lokalita zarastá aj agátom bielym (*Robinia pseudoacacia*), ktorého koreňový systém zabraňuje erózii pôdy na prudších svahoch. Na druhej strane je to nepôvodný druh dreviny, ktorý sa nekontrolovateľne šíri do okolia a tým negatívne ovplyvňuje druhové zloženie pasienkov.

OCHRANA ÚZEMIA

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17.3.2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do max. ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname.

Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Pieskovcové chrbáty ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.sopsr.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku zabezpečovaná prostredníctvom stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Navrhované územie európskeho významu Pieskovcové chrbáty je súčasťou Chránenej krajiny oblasti Cerová vrchovina, ktorá bola vyhlásená v roku 1989 a platí v nej 2. stupeň ochrany. Súčasťou navrhovaného územia je existujúci chránený areál Vinohrady, v ktorom platí 4. stupeň ochrany. Územie sa zároveň prekrýva s navrhovaným chráneným vtáčim územím Cerová vrchovina a Rimavská kotlina, ktoré bolo schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 636 z 9. júla 2003. Územie bolo vyhlásené pre zachovanie priaznivého stavu biotopu pre dané vtáčie druhy: strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), škovránok stromový (*Lullula arborea*), penica jarabá (*Sylvia nisoria*) a včelárik zlatý (*Merops apiaster*), ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*) a i.

Cieľom ochrany daného územia je zachovať jeho druhovú rozmanitosť, priaznivý stav rastlinných a živočíšnych druhov a biotopov európskeho významu a doterajší poľnohospodársky charakter krajiny.

Jarný pohľad na CHA Vinohrady

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Priaznivý stav biotopov navrhovaného územia európskeho významu Pieskovcové chrbáty je možné zabezpečiť zachovaním odporúčaných spôsobov obhospodarovania:

- pravidelná kombinovaná extenzívna pastva (ovce, kozy a hovädzí dobytok)
- eliminácia intenzifikácie poľnohospodárskej výroby (znižovanie používania chemických prípravkov a hnojív na TTP...)
- úprava druhového zloženia lesných porastov v prospech pôvodných druhov drevín
- eliminácia nepôvodných druhov drevín a invázných druhov rastlín
- stabilizácia strží a výmoľov

V prípade zníženia stavu hospodárskych zvierat a intenzity poľnohospodárskeho využívania trávnatých porastov sú odporúčané ďalšie spôsoby obhospodarovania:

- čistenie pasienkov od náletových drevín a zabraňovanie ich zmladzovaniu
- odstraňovanie stariny

Z uvedeného vyplýva, že potreba ochrany druhov a biotopov európskeho významu a zachovanie ich priaznivého stavu si vyžaduje diferencovaný manažment, pri ktorom je nevyhnutá účasť vlastníkov a užívateľov (nájomcov) pozemkov. V budúcnosti bude starostlivosť zabezpečená podľa pripravovaného programu starostlivosti a pripravovanej zonácie územia na zóny A, B, C a D. Prostredníctvom týchto nástrojov bude možné zabezpečiť vhodný režim a intenzitu využívania lesov, lúk a pasienkov a usmernenie iných aktivít ľudí na zachovanie lokalít so vzácnymi a významnými druhmi a biotopmi.

Zonácii územia a vypracovaniu programu starostlivosti s navrhovanými manažmentovými opatreniami predchádza ich prerokovanie s vlastníkmi a užívateľmi územia. Nezávisle na tomto procese môžete s otázkami a návrhmi už teraz kontaktovať pracovníkov Správy CHKO Cerová vrchovina.

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu

Kód NATURA 2000

(* prioritné biotopy)

Tvrdoľisté kroviny

Porasty borievky obyčajnej

5130

Prirodzené a poloprirodzené travinno-bylinné biotopy

Subpanónske travinno-bylinné porasty

6240*

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina

Slovenský názov

Vedecký názov

Vyššie rastliny

poniklec veľkokvetý

Pulsatilla grandis

Motýle

ohniváčik veľký

Lycaena dispar

Chrobáky

roháč obyčajný

Lucanus cervus

Kavyl' Ivanov
(*Stipa joannis*)

Ohniváčik veľký
(*Lycaena dispar*)

Veternica lesná
(*Anemone sylvestris*)

Porast kavyl'a na Pieskovcových chrbátoch

Lan chlpatý hladkastý
(*Linum hirsutum* subsp. *glabrescens*)

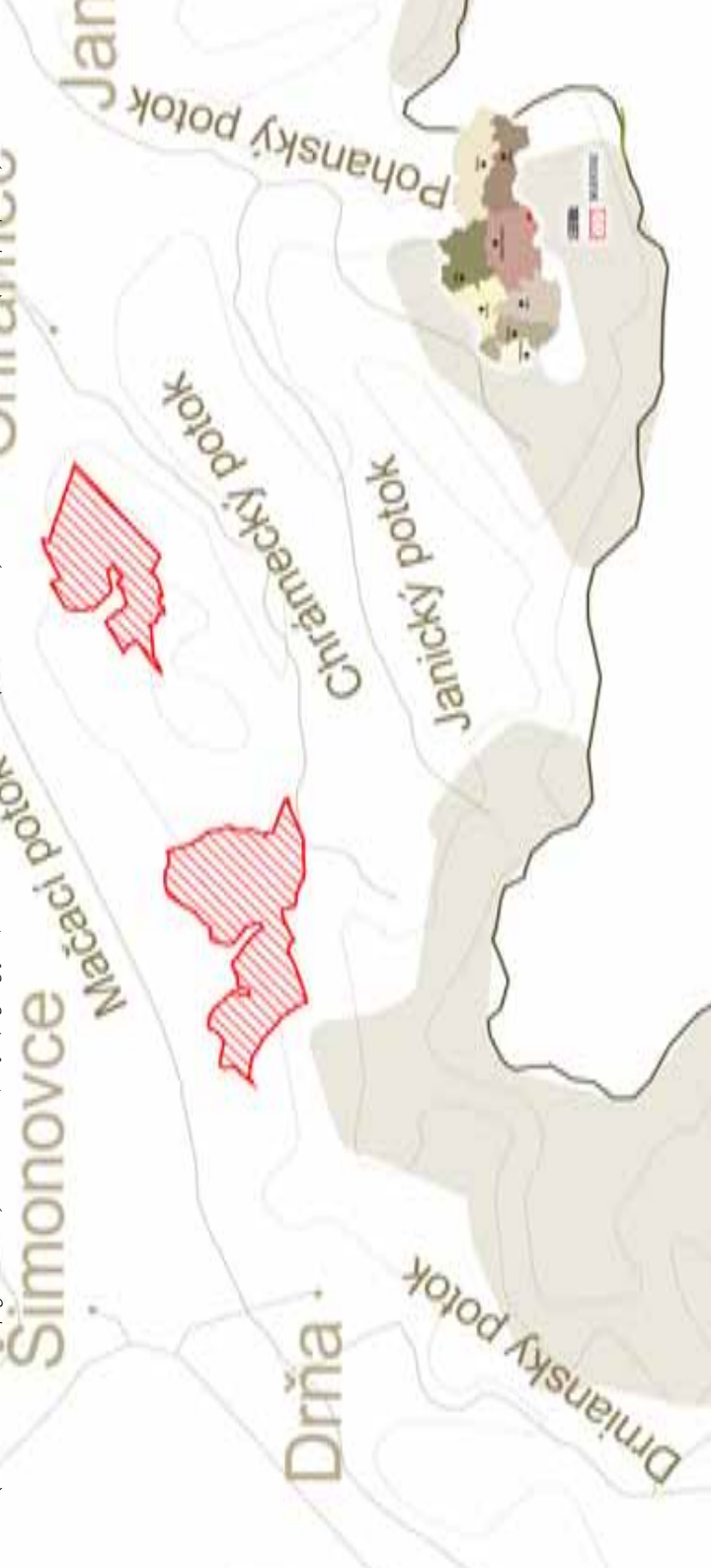
Zlatofúz južný
(*Chrysopogon gryllus*)

Roháč obyčajný
(*Lucanus cervus*)

Včelárnik zlatý
(*Merops apiaster*)

Chrámec

Simonovce
Mačací potok

Drňa

Janický potok

Chrámeký potok

Pohanský potok
Jan

Driľanský potok

KONTAKTNÉ ADRESY

Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Cerová vrchovina
Železničná 31
979 01 Rimavská Sobota
Tel./Fax: 047/ 56 34 947 – 8
e-mail: gaalova@sopsr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © Archív ŠOP SR, © Cs. Balázs, © Ľ. Čačko, © Ľ. Gaál, © R. Gális, © P. Kolárik
Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica 2005
Financované z prostriedkov PHARE

